

Guy Michel Saunier - Emmanuelle Moser-Karagiannis

*Για την επιστημονική αξία του έργου του Ν. Γ. Πολίτη
στον τομέα των δημοτικών τραγουδιών*

Όταν εξετάζει κανείς τη μεταθανάτια τύχη του Ν. Γ. Πολίτη, παρατηρεί ένα παράδοξο φαινόμενο. Από τη μία θαυμάζεται γενικά, εξαιρείται η οργανωτική του δραστηριότητα: η δημιουργία του περιοδικού *Λαογραφία*, του Λαογραφικού Αρχείου –του σημερινού Κ.Ε.Ε.Λ.– ακόμα και οι «Εκλογαί» του ως προβολή της ελληνικής λαϊκής δημιουργίας κ.τ.λ. Το σημερινό συνέδριο είναι η πιο πρόσφατη εκδήλωση αυτού του θαυμασμού για τον «πατέρα της ελληνικής Λαογραφίας». Δεν χρειάζεται να προσθέσω, νομίζω, πως ο θαυμασμός είναι απόλυτα δικαιολογημένος.

Αλλά –και εκεί έγκειται το παράδοξο– η επιστημονική του δραστηριότητα, η μέθοδός του, βάλλεται επανειλημμένως εδώ και 75 χρόνια από διάφορους ερευνητές για πολλούς και διάφορους λόγους. Μήπως ο Ν. Γ. Πολίτης ήταν τελικά μόνο λαμπρός οργανωτής, αλλά αποτυχημένος, ή τουλάχιστο ξεπερασμένος, επιστήμονας; Δεν το πιστεύουμε με κανένα τρόπο και γι' αυτό θα θέλαμε να επιχειρήσουμε μια επανεκτίμηση της επιστημονικής αξίας της μεθόδου και των ερευνών του, αποκλειστικά όμως στον τομέα των δημοτικών τραγουδιών.

Η πιο σοβαρή, αν και άδικα επιθετική, κριτική της μεθόδου του Ν. Πολίτη έγινε από τον Γ. Αποστολάκη στο βιβλίο του *Τα δημοτικά τραγούδια. Α'. Οι Συλλογές* (Αθήνα 1929), όπου έδειξε ότι η κατασκευή μιας ιδεώδους παραλλαγής από τη συγχώνευση διαφορετικών παραλλαγών είναι αντιεπιστημονική, καθώς τα διάφορα μοτίβα κινδυνεύουν να είναι ασυμβίβαστα μεταξύ τους, και ότι ακόμα και αν δεν συμβεί αυτό, πάλι δεν είναι επιστημονικά σωστό να φτιάξει ο μελετητής μια παραλλαγή δική του, που δεν έχει απαγγελθεί ποτέ από ένα γνήσιο φορέα των τραγουδιών. Αλλά η κριτική του Γ. Αποστολάκη επιδέχεται ορισμένες παρατηρήσεις.

Ήξερε ο Ν. Πολίτης ότι η πολλαπλότητα των παραλλαγών είναι

θεμελιακό φαινόμενο του προφορικού λόγου, που πρέπει να το έχει υπόψη της η μελέτη. Το λάθος του έγινε για αισθητικούς λόγους, από τη θέλησή του να αντισταθμίσει την ατέλεια των διάφορων παραλλαγών, η οποία προέρχεται από την αδυναμία των τραγουδιστών, προσπαθώντας, μέσα σε πολύ περιορισμένο χώρο, με ένα μοναδικό, ενιαίο, κείμενο να πλησιάσει την τελειότητα της δημιουργίας του ομαδικού Ποιπτή. Ξέρουμε (από το παράδειγμα των *Μοιρολογιών* λ.χ.) τι διαστάσεις μπορεί να πάρει μια ανθολογία, που φιλοδοξεί να φτάσει στο ίδιο αποτέλεσμα παραθέτοντας αυτούσια όλα τα ενδιαφέροντα κείμενα, δηλαδή όσα είναι αντιπροσωπευτικά ενός τύπου και των διάφορων μορφών του. Σημειωτέον ότι ο Ν. Πολίτης δεν εισήγαγε κανένα αλλοιωμένο, μη λαϊκό, στοιχείο στα κείμενά του. Είχε ο ίδιος αναλύσει την «παραχάραξη»¹ των δημοτικών τραγουδιών. Έδειξε στη συλλογή του αλάνθαστο ένστικτο για το γνήσιο και το άρτιο, πράγμα που εξηγεί και την επιτυχία των *Εκλογών*. Συγγνωστό αμάρτημα λοιπόν.

Στις μελέτες του ο Ν. Γ. Πολίτης δεν χρησιμοποίησε την ίδια μέθοδο. Ήξερε ότι χρειάζεται το σύνολο των παραλλαγών, ή τουλάχιστο μεγάλο μέρος τους, για να μπορέσεις να βγάλεις σωστά συμπεράσματα και ότι πρέπει όσο το δυνατόν να βάλεις το υλικό σου στη διάθεση των άλλων ερευνητών. Αυτό κάνει στις μελέτες του για τον «Θάνατο του Διγενή»² και για το τραγούδι του «Νεκρού αδελφού»³. Ακολουθώντας το παράδειγμά του, η Emm. Moser-Karagiannis, στην αναδημοσίευση σε δικό της συγκεντρωτικό τόμο⁴ της μελέτης της για το τραγούδι «Κόρη ή γιος της αστραπής και ο δράκος», παραθέτει τα κείμενα, που πολύ ευγενικά έθεσε στη διάθεσή της το Κ.Ε.Ε.Λ., και τα οποία δεν χωρούσαν στον συλλογικό τόμο της πρώτης δημοσίευσης. Ο Ν. Πολίτης άλλωστε, ακόμα και στις *Εκλογές* του παραθέτει, σε παράρτημα, τον κατάλογο των δημοσιευμένων παραλλαγών του κάθε τραγουδιού και των περιοχών, απ' όπου προέρχονται οι ανέκδοτες παραλλαγές.

1. Ν. Γ. Πολίτης, «Η παραχάραξι των δημοτικών ασμάτων», *Λαογραφικά Σύμμεικτα Α'*, εν Αθήναις 1921, σ. 272-286. Βλ. και «Γνωστοί ποιπταί δημοτικών ασμάτων», *ό.π.*, σ. 211-236.
2. Ν. Γ. Πολίτης, «Ακριτικά άσματα. Ο θάνατος του Διγενή», *Λαογραφία Α'* (1909), σ. 169-275.
3. Ν. Γ. Πολίτης, «Το δημοτικόν άσμα περί του νεκρού αδελφού», *Λαογραφικά Σύμμεικτα Δ'*, Ακαδημία Αθηνών, Δημοσιεύματα του Κέντρου Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας 15, Αθήνα 1980, σ. 18-78.
4. E. Moser-Karagiannis, *Littérature orale de la Grèce moderne, Recueil d'études*, Presses de l'Université Paris-Sorbonne, Paris 2004.

Υψίστης σημασίας είναι το γεγονός ότι στα Προλεγόμενα των *Εκλογών* του ο Ν. Πολίτης δηλώνει ότι τα τραγούδια *εγκατοπτρίζουν πιστώς και τελείως τον βίον και τα ήθη, τα συναισθήματα και την διανόηση του ελληνικού λαού*⁵.

Την διανόηση: Ο Ν. Γ. Πολίτης ορίζει επομένως –εν έτει 1914– τη μελέτη των τραγουδιών και ως μελέτη της ομαδικής σκέψης και του φαντασιακού των Ελλήνων –πρόγραμμα που ανταποκρίνεται σε μια βασική επιδίωξη της ανθρωπολογίας.

Και όμως, πιο πρόσφατα, από ανθρωπολόγους, ή –χειρότερα ίσως!– από φιλολόγους επηρεασμένους από την ανθρωπολογία, δέχθηκε ο Ν. Πολίτης τις περισσότερες κατηγορίες. Αξιοσημείωτο είναι ότι όλες ανεξαιρέτως οι κριτικές τους είναι θεωρητικής φύσεως, αρκετά συχνά χωρίς σχέση με την πραγματικότητα. Αυτή είναι μια γενική τάση των πρόσφατων ερευνών: να αναπτύσσουν αποκλειστικά θεωρητική ή φορμαλιστική σκέψη (προσπαθώντας π.χ. να καθορίσουν τον τρόπο παραγωγής των κειμένων), σαν ν' αποφεύγανε να μελετήσουν το περιεχόμενο των τραγουδιών, που θα 'πρεπε εν τούτοις να είναι η βασική απασχόλησή τους.

Η Άλκη Κυριακίδου-Νέστορος περιορίστηκε στην αμφισβήτηση της συγκριτικής μεθόδου –χάρη στην οποία όμως ο Ν. Πολίτης παρέχει, με την ευρυμάθειά του, πλήθος από πολύτιμες πληροφορίες– και στη δήλωση ότι είναι ασυμβίβαστος ο συνδυασμός ιστορικής και συγκριτικής μεθόδου, *από θεωρητική καθαρά άποψη*⁶ –χαρακτηριστική διευκρίνιση.

Η ιστορική μέθοδος ήταν μέρος της γενικότερης αντίληψης –την οποία συμμεριζόταν η πλειοψηφία των διανοουμένων της εποχής– της αναζήτησης της συνέχειας του Ελληνισμού, ως ιδεολογικής βάσης για ένα ακόμα νεοσύστατο κράτος, και ως απάντηση στον Φαλμεράγιερ.

Η αντίληψη αυτή έχει καταπολεμηθεί σφόδρα, για καθαρά ιδεολογικούς σκοπούς, από την περίοδο του Μεσοπολέμου, πολύ πριν επέμβει στη συζήτηση η σημερινή ανθρωπολογία. Τώρα που μπορούμε να αντιμετωπίσουμε αυτό το πρόβλημα κάπως πιο ψύχραιμα, μπορούμε να κρίνουμε πιο

5. Ν. Γ. Πολίτης, *Εκλογαί από τα τραγούδια του ελληνικού λαού*, Εστία, εν Αθήναις 1914, σ. 5.

6. Α. Κυριακίδου-Νέστορος, *Η θεωρία της ελληνικής Λαογραφίας*, Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας (Ιδρυτής Σχολή Μωραΐτη), Αθήνα 1978, σ. 106 (η υπογράμμιση δική μου).

αντικειμενικά την αξία της θέσης του Ν. Πολίτη. Πρώτον, είτε το θέλουμε είτε όχι, είτε θέλουμε να την έχουμε υπόψη μας και να τη μελετήσουμε είτε όχι, πολιτισμική συνέχεια υπάρχει. Η Margaret Alexiou δήλωσε κάποτε: *Στο κάτω κάτω και οι Τούρκοι έχουν ένα παρελθόν*. Της αφιερώνω την εξής αληθινή ιστορία, την οποία άκουσα από τον αείμνηστο Θράσο Καστανάκη. Ο διάσημος Γάλλος επιγραφολόγος Louis Robert, κάνοντας επί πολλά χρόνια ανασκαφές στη Μικρασία, είχε πιάσει φιλίες με διάφορους Τούρκους διανοουμένους. Κάποτε ένας απ' αυτούς, υπουργός Παιδείας (έχει κι αυτό τη σημασία του), του δήλωσε: *-Κύριε Robert, είστε φιλέλληνας. -Μα, όχι ιδιαίτερα. Ασχολούμαι με τα ελληνικά πράγματα και αγαπώ το αντικείμενο των ερευνών μου, τίποτε παραπάνω. -Κύριε Robert, είστε φιλέλληνας. -Καλά. Ομολογώ ότι συμπαθώ τους ανθρώπους που δημιούργησαν αυτά που μελετώ. Είναι φυσικό. -Όχι, όχι, Κύριε Robert, είστε φιλέλληνας. -Μα, τι εννοείτε, επί τέλους; -Κύριε Robert, πόσα χρόνια σκάβετε στην Τουρκία; Και τι βρίσκετε; Όλο ελληνικά πράγματα. Μόνο ελληνικά πράγματα. Ποτέ τούρκικα.*

As σοβαρευτούμε. Υπάρχει συγχρονική μελέτη των πολιτισμών, όπως υπάρχει συγχρονική γλωσσολογία. Αλλά και η διαχρονική έρευνα είναι επιστημονικά απόλυτα νόμιμη και γόνιμη, τόσο στον τομέα του πολιτισμού, όσο και για τη γλώσσα. Συνδυασμό του διαχρονικού και του συγχρονικού επιχειρήσα στην *Αδικία*⁷, με πλήρη επίγνωση της βαθιάς μεθοδολογικής οφειλής μου προς τον Ν. Γ. Πολίτη.

Μένουν οι συντονισμένες επιθέσεις των R. Beaton, Margaret Alexiou και M. Herzfeld κατά ορισμένων βασικών αρχών της μελέτης του κειμένου των δημοτικών τραγουδιών, αρχές που τις εφαρμόζουν οι Έλληνες λαογράφοι, που τις εφάρμοσα κι εγώ, και που τις είχε καθιερώσει ο Ν. Γ. Πολίτης. Αμφισβήτηση της φιλολογικής έννοιας του κειμένου («λεκτικό σύνολο», κατά τον περιφρονητικό χαρακτηρισμό του Herzfeld), αμφισβήτηση της έννοιας του θέματος, αμφισβήτηση της έννοιας των κατηγοριών τραγουδιών, του διαχωρισμού μεταξύ τραγουδιών και άλλων μνημείων του λόγου, ακόμα και της διάκρισης μεταξύ λόγιας και λαϊκής, προφορικής, δημιουργίας.

Πιστεύω πως έχω αντικρούσει όλες ανεξαιρέτως αυτές τις αυθαίρετες αμφισβητήσεις⁸. Δεν θα επαναλάβω εδώ τα επιχειρήματά μου. Θα υπενθυμίσω

7. G. Saunier, *Adikia, le Mal et l'Injustice dans les chansons populaires grecques*, Belles Lettres, Paris 1979.

8. G. Saunier, «Πρόσφατες έρευνες στα ελληνικά δημοτικά τραγούδια και προβλήματα μεθοδολογίας», *Μνήμων* 12(1989), σ. 67-88. Τώρα στο G. Saunier, *Ελληνικά δημοτικά*

μόνο –ένα παράδειγμα ανάμεσα σε άλλα πολλά– ότι οι «Παραλογές» και τα «τραγούδια της Ξενιτιάς» διαφέρουν όχι μόνο από τη μορφή τους, αλλά και από το περιεχόμενό τους, την αντίληψη της ξενιτιάς και των αποτελεσμάτων της.

Η επιβεβαίωση των αρχών αυτών αποτελεί και ισχυρό φόρο τιμής στον Νικόλαο Πολίτη.

[Guy Michel Saunier]

Στη συνέχεια λοιπόν του αείμνηστου Νικολάου Πολίτη, πεπεισμένοι κι εμείς για το πόσο σημαντική είναι η κατάσταση των ελληνικών δημοτικών τραγουδιών (στο εξής: ΕΔΤ) για την έρευνά τους, όπως σας υπενθύμισε ο G. Saunier, και αφού θα θέλαμε πολύ να αναπτυχθεί η έρευνα αυτού του θησαυρού της ελληνικής δημιουργίας που είναι τα τραγούδια, επιχειρήσαμε να φτιάξουμε έναν κατάλογο για τα ΕΔΤ, όπως έχει γίνει από τους Aarne and Thompson για τα παγκόσμια παραμύθια, αλλά μόνο για τα ελληνικά τραγούδια, όχι διεθνή κατάλογο. Θα σας περιγράψω τώρα σύντομα τη δουλειά που κάναμε.

Ξεκινώντας από την κατάσταση του Ν. Γ. Πολίτη, βασιστήκαμε σε ορισμένες ανθολογίες:

– Πρώτη και καλύτερη βέβαια της Ακαδημίας Αθηνών, του 1962⁹, η οποία χρησιμοποίησε την κατάσταση του Ν. Γ. Πολίτη, επεξεργασμένη από τους Στ. Κυριακίδη, Γ. Κ. Σπυριδάκη, Γ. Α. Μέγα και Δ. Α. Πετρόπουλο. Μαζί της, χρησιμοποιήσαμε και την ανθολογία του Δ. Α. Πετρόπουλου, του 1958¹⁰,

– Την ανθολογία του Αλέξη Πολίτη¹¹,

– Μερικές πιο περιθωριακές ανθολογίες, συχνά και ανώνυμες, για ΕΔΤ που υπέστησαν αυστηρή λογοκρισία, όπως είναι τα γαμοτράγουδα¹²,

τραγούδια. Συναγωγή μελετών, φιλολογική επιμέλεια - ευρετήρια Γιώργος Ανδρειομένος, μετάφραση γαλλικών κειμένων Ιφιγένεια Μποτουροπούλου, Ίδρυμα Κ. και Ε. Ουράνη, Αθήνα 2001, σ. 19-49.

9. Γ. Κ. Σπυριδάκης, *Ελληνικά δημοτικά τραγούδια (εκλογή)*, τόμ. Α΄, Ακαδημία Αθηνών, εν Αθήναις 1962.

10. Δ. Α. Πετρόπουλος, *Ελληνικά δημοτικά τραγούδια*, Βασική Βιβλιοθήκη, αρ. 46-47, εκδόσεις Ι. Ν. Ζαχαρόπουλος, Αθήνα 1958-1959.

11. Α. Πολίτης, *Το δημοτικό τραγούδι. Κλέφτικα*, Ερμής, Αθήνα 1973.

12. *Πριάπεια* του Μ. Λελέκου, συλλογές της Μ. Μιχαήλ-Δέδε κ.ά.

– Και βέβαια τις ανθολογίες του G. Saunier για τα *Τραγούδια της ξενιτιάς*¹³ και την πρόσφατη ανθολογία του για τα *Μοιρολόγια*¹⁴, που ετοιμαζόταν τότε.

Με βάση λοιπόν αυτά τα δημοσιεύματα, στο πλαίσιο της ερευνητικής ομάδας «Claude Fauriel», που δημιούργησε ο G. Saunier στο Πανεπιστήμιο της Σορβόνης πριν δέκα χρόνια ακριβώς, το 1993, φτιάξαμε ο G. Saunier και εγώ έναν προσωρινό κατάλογο, “work in progress”.

Στο μεταπτυχιακό και διδακτορικό μάθημα του καθηγητή G. Saunier, η εργασία του κάθε φοιτητή ήταν να κατατάξει ένα corpus από τραγούδια διακοσιών σελίδων περίπου, που είχα ετοιμάσει.

Όπως ξέρετε, δεν υπάρχει καθιερωμένη κατάταξη των ΕΔΤ, ούτε καθιερωμένη ονομασία τους, και από συλλογή σε συλλογή, ανάλογα με την έμπνευση του επιμελητή, το ίδιο τραγούδι φέρει διαφορετικούς τίτλους. Ένα απλό παράδειγμα: για το περίφημο τραγούδι «Του νεκρού αδελφού» όπως το ονόμασε ο Ν. Γ. Πολίτης, βρίσκουμε τους τίτλους «Του Κωνσταντή», «Της Αρετής», «Ο βρικόλακας», «Οι εννέα αδελφοί και η μια αδελφή» κ.τ.λ. Οι φοιτητές ήταν εντελώς χαμένοι, γιατί το φαινόμενο δεν περιορίζεται σ' αυτό το τραγούδι, που είναι από τα πιο γνωστά, αλλά επαναλαμβάνεται με όλα τα τραγούδια, καθώς οι τίτλοι είναι συνήθως δημιουργήματα των συλλεκτών και σπάνια χρησιμοποιούνται από τους τραγουδιστές. Έφτιαξα λοιπόν μια μακέτα με τον τίτλο και τον κωδικό του κάθε τραγουδιού, την βιβλιογραφία που το αφορούσε (π.χ. εισαγωγές, μονογραφίες, βιβλιογραφικές πληροφορίες κ.τ.λ.), όταν υπήρχαν, και από κάτω μια ή περισσότερες παραλλαγές από το αντίστοιχο τραγούδι, ώστε οι φοιτητές να αναγνωρίσουν πιο εύκολα στο corpus τους το κάθε τραγούδι.

Στα σεμινάρια, μετά από την διόρθωση της εργασίας του κάθε φοιτητή, συζητούσαμε τις προβληματικές περιπτώσεις, ανοίγαμε καινούργια λήμματα για τραγούδια που πρωτοεμφανίζονταν, κατατάσσαμε ορισμένα τραγούδια σε δύο λήμματα (ήταν ανάγκη, π.χ. για τους συμφυρμούς), μεταθέταμε ορισμένα τραγούδια μέσα στην κατάταξη σύμφωνα με την καινούργια αντίληψη που είχαμε αποχτήσει με την ανάλυση περισσότερων παραλλαγών του κ.ο.κ.

Και βέβαια παράλληλα συμπλήρωνα και την αρχική μακέτα, ώστε οι επόμενοι φοιτητές να έχουν στη διάθεσή τους το ενημερωμένο υλικό για την

13. G. Saunier, *Το δημοτικό τραγούδι της ξενιτιάς*, Ερμής, Αθήνα 1983.

14. G. Saunier, *Ελληνικά δημοτικά τραγούδια. Τα μοιρολόγια*, Νεφέλη, Αθήνα 1999.

εργασία τους, για την οποία ήμουν και στη διάθεσή τους για πληροφορίες και συμβουλές, όταν χρειαζόντουσαν –δηλαδή πολύ συχνά.

Παράλληλα ο κ. G. Saunier και εγώ προχωρούσαμε τις προσωπικές μας μελέτες για τα ΕΔΤ και αυτή η ομαδική εργασία με τους φοιτητές είχε και ως ευχάριστο αποτέλεσμα το να γνωρίσουν τα ΕΔΤ οι φοιτητές, και μερικοί από αυτούς να ενδιαφερθούν πολύ και να ξεκινήσουν μια μελέτη γι' αυτά¹⁵.

Αυτή η ομαδική δουλειά σταμάτησε όμως το 1997 και τότε είχαμε αποδελτιώσει 44 ανθολογίες και συλλογές (ξεκινήσαμε για ευκολία με το δημοσιευμένο υλικό, αλλά παρακαλούσαμε τους φοιτητές που μπορούσαν να έχουν πρόσβαση σε ανέκδοτο υλικό, π.χ. συλλέγοντας από τη γιαγιά ή τον γείτονα ή σε πανηγύρι ή σε γάμο ή νεκρική τελετή κ.τλ. τραγούδια, να μας τα φέρουν για το αρχείο της ερευνητικής ομάδας, για κατάταξη και έρευνα). Ο κατάλογός μας είχε ξεπεράσει τα 2.300 λήμματα.

Στη γενική κατάταξη, μια βασική καινοτομία ήταν η ενσωμάτωση των «Ακριτικών» στις «Παραλογές», οι οποίες διαιρέθηκαν σε δυο μεγάλες κατηγορίες: α) στις «κοινωνικές» (ελλείπει καλύτερης ονομασίας), δηλαδή εκείνες που μπορούσαν να ερμηνευτούν στον πρώτο βαθμό (όπως λ.χ. «Της αδικοσκοτωμένης») και β) στις «μυθικές», εκείνες δηλαδή που χρειάζονταν «ανάγνωση» σε δεύτερο βαθμό, με ερμηνεία του μύθου τους. Ανάμεσα στις «μυθικές», έγινε μια δεύτερη διαίρεση, ανάμεσα στις «ηρωικές» (από τις οποίες μερικές μπορούν να χαρακτηριστούν ως «Ακριτικές») και στις «μη ηρωικές», όπως π.χ. «Του νεκρού αδερφού».

Ο κατάλογος των «Ιστορικών» τραγουδιών έφτασε τον εντυπωσιακό αριθμό των 115 λημμάτων, λόγω των πολλών τοπικών ιστορικών θεμάτων. Ο κατάλογος των «Μοιρολογιών» και των τραγουδιών της «Ξενιτιάς» είναι εκείνος που βρίσκεται στις ανθολογίες του κ. G. Saunier.

Τέλος, πολλά προβλήματα έθεσε, και εξακολουθεί να θέτει, ο κατάλογος των «Ερωτικών» τραγουδιών (ή «τραγουδιών της Αγάπης»).

Πιστεύουμε όμως ότι αυτή η δουλειά είναι αξιόλογη και προ παντός ότι η επιστημονική κατάταξη των ΕΔΤ είναι απαραίτητη για την ανάπτυξη της έρευνας στα ΕΔΤ.

15. Έτσι ξεκίνησαν ή και περάτωσαν μεταπτυχιακά ή διατριβές οι: Marie-Thérèse Cham- inade, Χρυσάνθη Δελμαράου, Moïra Briki και αργότερα οι Γεωργία Καρναχωρίτη, Κρυσταλλία Λιβανίου, Ειρήνη Μακρή κ.ά.

Είναι γεγονός ότι η δύσκολη πρόσβαση στο υλικό αποτελεί σοβαρό εμπόδιο στη μελέτη του.

Είχαμε σκοπό σ' ένα πιο προχωρημένο στάδιο, με περισσότερες δυνατότητες και με την ανάπτυξη της πληροφορικής (που έθετε πάντα προβλήματα με το ελληνικό αλφάβητο για τους μη ειδικούς που είμαστε), είχαμε σκοπό λοιπόν να δημιουργήσουμε μια ιστοσελίδα *Claude Fauriel* στο Διαδίκτυο, στην οποία θα βάζαμε τον κατάλογο των ΕΔΤ που φτιάχναμε, και τις παραπομπές στα στοιχεία των δημοσιευμένων παραλλαγών, όπως είχε κάνει ο Ν. Γ. Πολίτης στις *Εκλογές* του, ή ακόμα καλύτερα, χάρη στα σύγχρονα τεχνολογικά μέσα, τα ίδια τα κείμενα των παραλλαγών, που είχαν αποδελτιωθεί κάθε βδομάδα.

Ο σκοπός ήταν να έχουν στη διάθεσή τους αυτό το υλικό όλοι οι ερευνητές του κόσμου, που θα μπορούσαν να ενδιαφερθούν για τα ΕΔΤ. Ελπίζαμε έτσι να δημιουργήσουμε ένα πιο μεγάλο και πιο ευρύ ενδιαφέρον για τα ΕΔΤ, όχι μόνο στους νεοελληνιστές, αλλά και γενικότερα σε όλους τους ερευνητές του κόσμου, που ενδιαφέρονται π.χ. για την προφορική λογοτεχνία και θα θέλανε να ικανοποιήσουν κάποια συγκριτική περιέργεια στη μελέτη του θέματός τους σε σχέση με τα ΕΔΤ, και που δεν μπορούν εύκολα από την Αυστραλία, την Αργεντινή κ.τλ. ή και από το Belleville, όπου μένουμε εμείς στο Παρίσι π.χ., να έχουν πρόσβαση στις δημοσιευμένες συλλογές στις ελληνικές βιβλιοθήκες ή ακόμα περισσότερο στα ελληνικά ανέκδοτα αρχεία, αλλά διαθέτουν μια σύνδεση με το Internet.

Πως το λένε λοιπόν, *We had a dream...*, αλλά πιστεύω όχι και τόσο τρελό όνειρο, μάλλον μια δυνατή ελπίδα. Αλλά ένα οργανωμένο επιστημονικό κέντρο, όπως π.χ. το Κ.Ε.Ε.Λ., με μέσα για να λειτουργήσει σωστά, θα θέλαμε να πειστεί για την θεμελιακή σημασία αυτής της εργασίας και να αναλάβει τη συνέχεια μιας συστηματικής επιστημονικής κατάταξης των ΕΔΤ και την διάθεση στο κοινό ενός καταλόγου τους ή και του συνόλου των κειμένων, που ίσως θα μπορούσε να σταλεί επί παραγγελία και πληρωμή, όπως θα αγόραζε κανείς μια δημοσιευμένη συλλογή.

Σταμάτησε το 1997 η ομαδική ερευνητική εργασία στη Σορβόνη, αλλά εμείς συνεχίζουμε όσο μπορούμε την προσωπική δουλειά μας για τα ΕΔΤ και σκοπεύουμε τώρα να κάνουμε για τα «τραγούδια της αγάπης» μια ανθολογία, όπως έκανε ο G. Saunier για τα «τραγούδια της ξενιτιάς» και τα «μοιρολόγια», και πιστεύουμε σ' αυτό να είμαστε πιστοί στη μνήμη του μεγάλου Ν. Γ. Πολίτη, που έδειξε τον δρόμο και δεν είναι καθόλου ξεπερασμένος.

[Emmanuelle Moser-Karagiannis]

SOMMAIRE

G. Saunier

Emmanuelle Moser-Karagiannis

Sur la valeur scientifique de l'œuvre de N.G. Politis dans le domaine des chansons populaires

La destinée posthume de Nicolaos Politis est paradoxale: on encense son œuvre organisatrice mais on ne cesse d'attaquer son œuvre scientifique. La présente intervention a pour but de la réhabiliter.

La méthode de Politis dans son anthologie, qui cherche à combiner dans un même texte le meilleur des diverses variantes d'une chanson est certes artificielle, mais le péché est véritablement véniel. Politis publie d'ailleurs ses sources et ailleurs, à plusieurs reprises, des corpus entiers de chansons.

En outre, dès 1914, il a montré que les chansons étaient le vecteur de la pensée propre du peuple grec. Affirmation fondamentale, qui inaugure une recherche anthropologique de première importance.

Il est très remarquable que la plupart des critiques formulées contre Politis ont un caractère exclusivement théorique et dogmatique. Elles sont donc sans portée sur la valeur pratique de ses recherches, c'est-à-dire sur l'essentiel.

Emmanuelle Moser expose ensuite en détail les travaux de l'Equipe de recherche Claude Fauriel en Sorbonne (1994-1997) et le classement –encore provisoire– auquel ils avaient abouti. Cette recherche constituait un hommage à Nicolaos Politis.

